

pèrtifnena ali s'drushena se bode s' tiga Svejta lozhilla, pèr temiftim Velikim Altarju bode Mashoval, taifta Dufhiza, is saklade ali Shaza S Kàrhanfke Cèrkve Odpustik ali Ohladizo doféshe: taku de ona tiga iftiga N. Gofpuda Jesufa Christufa tudi njega lubih Svetnikou saflushejna pomuzhi sadoby: inu f' temi iftimi povsdignena is saaliga britkiga Tèrplejna inu Martra téh Paktenfkih Vijz k' Vezh-nimu Vefselju inu Sdravju bode preftavlena, tu pèrvolimu inu nafho oblaft damo. Inu kar bi koli tému supèr déllalu. tu istu néjma obstati. Ta lyft tudi a'i dar ima le pét léjt velati. Dann je pak v' Rimi pèr S. Marii Veliki Snéshnici pod Ribizha Pàrftanom, 3. dan Mezfa Augufta, tu je Kimmavza, Gofpodniga Léjta 1621. Nafhiga Papeftiva pak Parviga Lejta. — Scipio Cardinal S. Susanae." A. K.

Nekaj o škofa Hrena spisih. Sikst Carcanus, škof Germaniški, od papeža posebej poslani obiskovalec ljubljanske škofije, dal je škofu Tomažu Hrenu 5. dné decembra l. 1620., v Gornjem Gradu dva dekreta. Shranjena sta oba izvornika v kapiteljskem arhivu ljubljanskem (fasc. 12, št. 10). S prvim dekretom se dovoljuje škofu Hrenu, da sme vnovič na svetlo dati mali katekizem, katerega je že davno sam sestavil, da bi po njem v domačem jeziku (lingua slauica) učili duhovniki otroke krščanskega nauka v cerkvi ob nedeljah in praznikih; ter da sme izdati véliki katekizem Petra Kanizija, katerega je preložil na slovenski jezik (lingua Carniolana seu Slauica), kakor tudi svoje slovenske evangelije in liste, ki se beró po cerkvah ob nedeljah in praznikih. Župnike sme škof siliti tudi s cerkovnimi kaznimi, naj kupijo te knjige. — Z drugim dekretom pa dáje Hrenu pravico, da sme natisniti svojo slovensko cerkovno pesmarico (Hymnologium Slauicum), to je svete himne, katere se pojó v cerkvi pri službi božji, in druge pesmi, ki se pojó pri procesijah itd., preložene od svetih očetov, deloma pa zložene od Hrena samega. Hren je ta dva dekreta spisal s svojo roko in škof Sikst ja je le podpisal. V njih je določeno rečeno „te Thomam . . . composuisse, transtulisse.“ Kako se s tem ujemajo opazke na 57. in 58. stráni Kleinmayrjeve „Zgodovine slovenskega slovstva?“ A. K.

Listi inu Evangelia. (V Gradci 1800). [Do sedaj nepoznana knjiga slovenska.] Starejša bibliografija slovenska, v podrobnostih naravski pomanjkljiva, popolnjuje se s časoma in prilično po novih sedaj šele zasléjanih, a prej nam nepoznanih proizvodih književnih. Jedna taka knjiga, katere ne omenja ni Šafařikova „Geschichte der südslavischen Literatur“, ni Marnov „Jezičnik: Knjiga Slovenska“ in tudi (kolikor mi je znano) nijedna druga tiskovina naša ne: prišla mi je po dobri sreči v roke, donesena od nekod iz okolice Rádgonske pri Muri.¹⁾ Po besedi Jan. VI. 12: „Zberite kósce, ki so ostali, da se ne pogubé“, naj še torej isto tukaj objavim in nekoliko opišem

Naslov ti do sedaj nepoznani knjigi slovenski se glasi ves tako-le (vse z vélikimi črkami): „Listi inu Evangelia na usse nedele inu prasnike zhes zelu lejtu. Koker tudi ta passion, ali tu popissuvanje terplenja Jesusa Christusa, koker so taistiga shtiri evangelisti popissali. Te naprejpissane pesmi te zerkve, ta mali katekismus, te litanie, s' tem molitvami, ta krishova pot, s' pildami, katiri k' temu slishjo. — V' Marburgi, se najdejo per Joshefu Merzingeru v' gosposki gassi.“ M. 8. 376 str. — Tiskar ni imenovan in tudi ni zabeležena letnica; vendar sodim, da je tá knjiga bila natisnena v Gradci 1800. Poznejša, očividno po ti prirejena izdava namreč slóve po Šafařiku: „Listi ino evangelia na vse nedele ino prasnike zhes zelo leto, kakor tudi passion itd., mali katekism, krishova pot. V' Marburgi,

¹⁾ Izročil mi jo je g. F. Kocbek, sedaj učitelj v Žalci.

fe najdejo per Ant. Ferlinzu⁴, 8°. 310 str., tiskana je, kakor se v izvestji pripazuje, v Gradci, a sicer tudi brez naznačenega tiskališča in brez leta; v Mariboru je torej le na prodaj bila pri imenovanem knjigarji, kakor se podobno omenja še pri nekaterih drugih knjigah. Tudi po mnogih in nenavadnih tiskovnih pogreških v naši knjigi se zdi, da pismostavec slovenščini ni bil vešč; a rabila je knjiga nekdanj, kakor omenjeno, na murskem polji blizu Radgone, katera vsa okolica je do leta 1859. spadala pod škofijo sekovsko ali graško. Da pa jo naša knjiga iz leta 1800, sklepati se more po „tabli“ na drugem nje listu se nahajajoči, katera začenja s 1800. letom, podobno kakor tó kaže jednaka „tabla“ v drugih knjigah té vrste, n. pr. v „Branjih inu evangeliumih“ v' Lublani 1777, ali v „Listih inu evangeljih“ v' Zelli 1822, kjer dotična „tabla“ tudi začenja z letom 1777., odnosno s 1822.

Kakor je kratko naznačeno že v naslovu, vsebina je naši knjigi tá-le: Za omenjeno „Tablo tih preftavnih Prasnikov“ 1800—1809 nasleduje „Vezhna Pratika, ker se najdejo prasniki, inu evangelia zhes lejtju“, in v posameznih mesecih nam se imenuje le nekoliko svetnikov in svetnic samó za nekatere dneve. Nato so zaporedoma navadna „Evangelia, listi, inu branja, katere se bero ob nedelih zhes lejtju“, str. 1.—178., vmes na dotičnem mestu „Pafsion“ (70.—100. str.); za njimi „Evangelia, inu listi, kateri se ob prasnkih Marie Divize inu drugih svetnikov v' katolhki zerkvi beró“, str. 179.—248; pa še „Gmajn evangelia sa druge prasnike zhes lejtju“, str. 249.—262. Potem je „Molitov po pridigi, Kristianska gmajn ozhitna spovd, Djanje te vire, tiga upanje, te lubesni“, str. 262.—268. Nadalje so „Katholshke Pesmi, katire se po ftari navadi katholhke zerkve pred pridigo pojo“ (Adventna, Boshizhne tri, Od shalofne Matere boshje, Velikanozhna, Na dan Jesufoviga v' nčbu hojenja, Od svetiga Duha; Od Matere Marie Divize, katiri se prov rajma per boshjih potah, Pange lingua krajnsku, Pesem hvaleshna ali Te Deum laudamus; Ene peismi h' sveti mashi inu shegnu, str. 269.—302. Za temi je „Ta mali Katekismus s' sprashanjami inu odgovormi sa te nar mainshi otroke v' zessar-skih deshelah“, str. 303.—326. K temu „Litanie“, lauretanske od Divize Matere Marie in od Vsih Svetnikov z raznimi navadnimi molitvami¹⁾, str. 327.—350. Napósled še „Sveta krishova pot Gospoda nashiga Jesusa Christusa“ z dvema molitvama, str. 351.—371., pa „Pesem od shalosti Jesusa, inu Marie“, z molitvama, str. 371.—376. Pri nedeljskih „Evangeljih“ so obražene majhne slike, predočujoče glavno tvarino dotičnih evangeljev — a pač čudna, dà, smešna lica. Razven téh „pildov“ je še pred nedeljskimi evangelji podoba J. Krista s križem, prihajajočega v oblaku, in evangelistov z njihovimi znakovi (obraz človeka, leva, vola in orla) ter s knjigo; pred prazniškimi evangelji pa venec z dvema palmama. Pred pesmimi je upodobljena monstranca, a pred katekizmom slika Sina Božjega sodnika.

Primerjajoč znotranjo ustrojbo téh „Listov inu Evangelij“ s starejšimi zdelki istega predmeta, razvidamo, da jim je, v dodatkih namreč, prvotna osnova iskati že v ljubljanskega škofa T. Chröna „Evangeljih inu Lystuvih“, a to v njih drugi izdavi, katero je bil oskrbel stolni dekan J. L. Schönleben v Ljubljani 1672. leta, in pozneje še drugi večkrat (Prim. „Lj. Zvon“ VI. 570 sl.). Neposredni izvor in uzor naši knjigi pa so brez dvojbe „Lyfti inu Evangelia na vse nedele inu prasnike zhes lejtju, katere je . . . novizh na krajnski jesik preftavil Juri Japel, fajmafhter per fvetimü Kazjanu na Jeshzi, v' Lublani 1787“; 8°. 382 str.; drugi natis v' Lublani 1792. Kakor nam zasvedočuje Marnov „Jezičnik“ XXII. 59, 60 — Japljeve

¹⁾ Med ostalimi „Molitve po Litaniah v'fih Svetnikov v' zajtu vojske zhes turka. Pf. 78. Deus venerunt gentes“ idr.

knjige same nimam —: početek glavnega naslova je v Japljevi in v naši knjigi isti; nadalje se skladajo v obéh tudi posamezni napisi dotičnim oddelkom v tvarini sami, poimenoma še v pesmih pojedinim komadom ter v katekizmu doslovce. A tudi jezik v obče je v naših „Listih inu Evangeljih“ malone povse jednak jeziku v Japljevem „Svêtem Pifmu“ N. T. 1784, 86, kolikor vsaj morem prisposodabljati zopet po Marnovem „Jezičniku“ XXII 656 v odlomkih iz lista Rimlj. 13, 11—14 in iz evangelja sv. Luk. 6, 41. 42 z našo knjigo na straneh 1. in 130. Na novo so v našem zdelku uvrščene „Peismi h' sv. mashi“ (292.—301.) in pa Sv. krishova pot z omenjenim pristavkom. — Kakšen pa je sicer v naših „Listih inu Evangeljih“, tiskanih v Gradci 1800, sploh jezik i v slovniškem i v slovarskem obziru, pokažejo naj, razven že navedenega, še naslednji vzgledi v prozi in v verzih.

Branje is Vifakih Pejsem Salmonovih na 2. Postavi. Pole: on pride inu kashe¹⁾ pogorah, inu hribe prefkakuje: moj lubi je enaki eni ferni inu mladimu jelenu. Pole, on ftoji sa našo steno, inu glêda skufi okna, inu kuka skufi mreshe. Pole, moj lubi govori k' meni. Vftani, hiti moja prijatelza, moja golobiza, prelepa moja, inu pridi. Sakaj sima je minula, desh je nehal, inu prefhah, zvetje fe je v' nafhi desheli perkasalu, zhal tê sketve je prifhal: glaf tê gerlize fe je v' nafhi desheli saflifhal: figovu drevu je fvoj prvi sad pognalu, te zvelozhe²⁾ vinke terte dajo fvoj duh. Vftani moja prijatelza, moja lejpa, inu pridi moja golobiza, kir fe v' luknjah, tê skale, inu v' jami tiga osidia fkrivaft, pokashi meni tvoje oblizho³⁾, inu pufti saflifhati tvoj glaf v' mojih vufhesih: sakaj tvoj glaf je fladak, inu lejpu je tvoje oblizhe (str. 215). — Evangelium S. Lukesha na 8. Postavi 4. v. V' timiftim zhafi: kadar je enu⁴⁾ filnu velika mnoshiza vkup prifhla, inu fo od vfih meft k' Jesufu hiteli, je on skufi pergliho govoril: En sejavez je sunkaj fhah fejat fvoje seme: Inu kadar je on fejal, je enu padlu sraven pota, inu je potaptanu bilu, inu ptize tige⁵⁾ Neba fo toifto posobale. Inu druga⁶⁾ je padlu na skalo: Inu kadar je vun pognalu, je vfhahnilu, ker ni imelu mokrote. Inu drugu je padlu med ternje, inu ternje, kateru je s' njim vred gori sraflu, je toifto sadufhila Inu drugu je padlu v' dobro semlo: Inu je sraflu, inu je perneflu sad famoftu. Kadar je on leto rekal, je on upil: Kateri ima vufhesa sa poslufhat, ta poslufhaj. Njegovi Jogri pak fo ga vprashali, rekozh: Kaj bi bila leta se ena pergliha. On je pak djah k' njim: Vam je danu vejediti fkrivnofti Boshjiga krajleftva, tim drugim pak v' derglihah: De ony glêdajozhi ne vidio, inu fhfhajozhi ee sastopio. Ta pergliha pak je leta; itd. (str. 45). — — Pei'mi ob zhafu svete Mafhe. 1. Pred taboi mi Klezhimo O ti Bog Sabaot! Tebi perporozhimo Ta ofer o Gospod! Naj tebi Bog dopade Nafhiga pejtja glafs, Dodeli tvoje gnade S' Nebes poglej na nafs . . . K' tim Gloria. 1. O Bog ozha tebi slishi Hvala navekumaj. Sdej nashe⁷⁾ vslishi, Tvoj myr nam ti shenkaj Daj nam tukaj shiveti Na semli prov myrnu Inu tamkaj prejeti Nebesku Krajleftvu . . . (str. 292., 294). — Od Matere Marie Divize. 1. Tavshenkrat fi ti zhefhena, O Maria roshu' zvet Tvoje glihe ni nobena, Take nima zeli fvejt. Kar se koli roshiz najde, Nobena toku fhlahna ni, V' tebi se vfa miloft snajde, Ah! dodejli njo meni ti. 2. Madesh fe ni v' tebi snefhuv, Bog Ozha te je vladov, Sveti Duh te je ozirov, S' tebe je Bog Sin zvedov⁸⁾, Vfj jesiki fo preflabi, Tebe rosha hvaliti, Shlahna rosha neposabi: Na me, O Maria ti. idr. (str. 286. sl.). —

¹⁾ natis. pogrešek nam. skazhe. ²⁾ nat. pogr. nam. zvetozhe. ³⁾ oblizhje.
⁴⁾ ena; ⁵⁾ tiga; ⁶⁾ drugu = drugo. ⁷⁾ izpuščeno: prošnje; ⁸⁾ t. j. cvetel.